

ଅଶ୍ୱୀକତା

ପୁରୁ ଲେଖକ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ ଏମ୍. ଏ
ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଉପେନ୍ଦ୍ରାବତୀ ଦେବୀୟାଙ୍କ ଏଲ୍. ଏ ଡି.

ଅଶ୍ୱୀନଚା

ପୁରୁ ଲେଖକ—ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ ଏମ୍, ଏ
ଶ୍ରୀ ବିରାଜ ମୋହନ ସେନାପତି ଏଲ୍, ଏ ଜି.

ପ୍ରକାଶକା

ଓ .

ମୁଦ୍ରାକର

ଚନ୍ଦ୍ରମାଳୀ ପ୍ରେସ

ନବ ଭାରତ ପ୍ରେସ୍, କଟକ ।

ପ୍ରକାଶ ଆରମ୍ଭ—ଏହି ପୁସ୍ତିକା ଚକରଳ ସମାଜ—
ଓ ଧର୍ମ—ଶିଳ୍ପଲିପି—ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ଓ ବିଶେଷ ଅନୁସନ୍ଧାନ
ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଘରୋଇ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରା ଯାଉଅଛି ।

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ—୫୦୦ ଶ୍ରେ ମାତ୍ର ।

ମୂଲ୍ୟ—ଆଠଅଣା ମାତ୍ର

ପ୍ରାପ୍ତହୀନ—ଶ୍ରୀ ବିରାଜମୋହନ ସେନାପତି

ଚମରାଆ ଦକ୍ଷିଣ, ଚପା: ଅ: କଟକ

ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଓ ଇତିହାସ

ଏହି ପୁସ୍ତିକା ଲେଖିବାରେ ଅନେକମାନେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଲେଖକ-ମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଅଛନ୍ତି ।

(୧) Phallic Worship— A History of Sex and Sex Rites in Relation to the Religious of all Races from Antiquity to the Present Day, by George Ryley Scott, F, Ph, S (Eng), F. Z. S. (illustrated). privately printed for subscribers only by T. Werner Laurie Ltd, Cobham House 24 & 26 Black Friars Lane, E. C: 4. 1941

(୨) The God-Idea of the Ancients or Sex in Religion by Eliza Burt Gamble G. P. Putnam's sons, London. 1897

(୩) ମାସିକ ପତ୍ରିକାଦ୍ୱରେ ପ୍ରକାଶିତ ଲେଖକମାନଙ୍କର ଝିବରୁ କେତେକାଂଶ ।

(୪) ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ ସମ୍ବୃତ ଅଧ୍ୟାପକ ବନ୍ଧୁ ବାହାଦୁର ଶ୍ରୀ ଅଶ୍ୱିନୀବିର ମହାନ୍ତି, ଏମ୍. ଏ କି ଦ୍ୱାରା ପୁରୀତ ସମ୍ବୃତ ଗ୍ରନ୍ଥ, ଉପସ୍ଥାପନା ଦାୟିତ୍ୱାନ୍ତର କାମ-ଗୃହରୁ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବିଷୟର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉଲ୍ଲେଖ ।

(୫) ଲିପିକାର ଦୁପେ ନିୟୁକ୍ତ ଶ୍ରୀ ଜନାମଣି ନାୟକ ।

ଅଶ୍ଳୀଳତା

(୧)

ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟର ଅନେକ ନିନ୍ଦା କରନ୍ତୁ ସେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ମନ୍ଦର ଗାନ୍ଧୀରେ ନାନା ଅଶ୍ଳୀଳ ଛନ୍ଦ ପୁରାଇଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ଚାନ୍ଦିକାମଣ୍ଡଳରେ ଏହି ଅଶ୍ଳୀଳତା ଏକାକୀ ନୁହେଁ । ଏହା ପୃଥିବୀର ସର୍ବତ୍ର ଦେଖା ଦେଇଥିଲା । ପ୍ରଥମ କଥା ସମୟ ଏବଂ ସ୍ଥାନ ବେଳେ ଶ୍ଳୀଳ, ଅଶ୍ଳୀଳ ହୋଇଯାଏ । ପୁଣି ଅଶ୍ଳୀଳ ଶ୍ଳୀଳ ହୋଇଯାଏ । ପ୍ରାକୃ ଦେଶରେ ଯାହା ଶ୍ଳୀଳ, ଇଂଲଣ୍ଡରେ ହୁଏତ କାହା ଅଶ୍ଳୀଳ । ଶ୍ରୀ ଲେକମାନଙ୍କର କାନୁ ଉପରକୁ ପ୍ରବ ପିଚିକା ଅତି ଅଶ୍ଳୀଳ, ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ଏକ ସମୟରେ କାହା ଅଶ୍ଳୀଳ ଥିଲା । ଅତି ସାହେବମାନଙ୍କର ଦେଖା ଦେଖି ଅମରବମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ୧୩୧୪ ଚର୍ଚ୍ଚର ଉତ୍ତମାନେ ଅଶ୍ଳୀ ଉପରକୁ ପ୍ରବ ପିଚି ପୁରୁରେ ସ୍ଥୁଳକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ୨୦୦୪ ପୁରୁ ଏପରି କରୁଥିଲେ ଅଶ୍ଳୀଳ ବୋଲି ଦୁହାସାନ୍ତା । ଅତି ସେଇ ମାନେ ଅବା କରୁଥିବେ, ସେମାନେ ଅଶ୍ଳୀଳତା ପ୍ରବର କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବେ । କିନ୍ତୁ ଯୁବକ ବନ୍ୟା ଭଣିବା ଏକ ସମୟରେ ଅନେକ ପରିବାର ଓ ଜାତି ଭିତରେ ଅଶ୍ଳୀଳ ପଣା ଯାଉଥିଲା । ଅତି କିନ୍ତୁ କାହା ନାହିଁ । ଶ୍ରୀ ଲେକମାନେ ବିଶେଷତଃ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀର ଯୁବକମାନେ ପର୍ଦ୍ଦାର କାହାର ହେଲେ ଏକ ସମୟରେ ଅଶ୍ଳୀଳ ଦୁହାସାଉଥିଲା । ଅତି ଅକସ୍ମା ଏପରି ଆସ୍ତ୍ରୀ ଗତୁଅଛି ଯେ, ଶ୍ରୀ ଲେକମାନଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା ଦେବାଟା ଅଶ୍ଳୀଳତା ମଧ୍ୟରେ ପରିଗଣିତ ହେବ । ଅଜାମାତ ମଧ୍ୟରେ ଅଶ୍ଳୀଳ କଥାକାହିଁ ଏକ ସମୟରେ ଅନନ୍ଦ ଦେଉଥିଲା ଏପରିକି ଭଣଜା ମାମୁକୁ କାପର ଶଳ ହସାକରେ ଥିବା କରୁଥିଲା । କହିମାନ ଏହା ଅଶ୍ଳୀଳତା ମଧ୍ୟରେ ଗଣ୍ୟ ହେଉଅଛି । ଯୁବକ ଶ୍ରୀ ଲେକମାନେ ଏକ ସମୟରେ ବାଗର କାଳକୁ ଲୁଗୁରୁ ରଖୁଥିଲେ । ଅତି କାହା ଅଧେ ଛପା ଅଧେ ପ୍ରକାଶେ ହୋଇ ସୌମନ୍ଦ୍ୟ କହାଉଅଛି । କେହି କେହି ଏହାକୁ ଅଶ୍ଳୀଳ ଭାବିଲେ ମଧ୍ୟ ଅତି କେହି କେହି

ଏହାକୁ ଶୁଣି ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଏବେ ସମୟରେ ଶ୍ରୀଲେକମାନେ ଲଗାନ୍ତି । ଶେମିଟ, ପ୍ରମ, ଶାନ୍ତା ଇତ୍ୟାଦି କୁଟୁମ୍ବର କରୁ ନ ଥିଲେ । ନ କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଶ୍ରୀଲେକମାନେ ଅଶୁଣି ନ ଥିଲେ । ଅତି ଯେଉଁମାନେ ଏସବୁ କୁଟୁମ୍ବର କରୁ ନାହାନ୍ତି ସେ ଶ୍ରୀ ଲେକମାନଙ୍କୁ ଅମେ ତଥାକୃତ ଲେକ ଲେକେ ତାଙ୍କୁ ଅଶୁଣି କୋଳି ଦେବୁ । ଯେଉଁ ଶ୍ରୀ ଲେକମାନେ କନ୍ୟାମାର ଜୟର ଗୋଟିଏ ପାଖ ଟିକିଏ ଅନାବୃତ ରଖିଥାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଅଶୁଣି କହୁଅଛନ୍ତି । ଅଥଚ ୧୭ଶେର ଟୋକ ମାଟିକୁଲେସନ କାସରେ ଦ୍ଵିବତ ଦେଉଳକୁ ପଡ଼ୁଥିବା ଶ୍ଵେତ ପ୍ରକଟିଏ ପିକି ରୁଲିଛି । ତାହା ଅଶୁଣି ଦେଉଳନାହିଁ । ପୁଣି ଅନେକ ଶ୍ରୀଲେକ ଦେହର ତାମାଟି ଏପରି କଟେଇ ପିକିଛନ୍ତି ଯେ ତାହା ପିକି ସାଙ୍ଗ ପରେ ସ୍ତନ ତଟମାନ ଦୁଖି ଗୋଟର ହେଉଅଛି । ଏହାକୁ ପୁଣି ସୌମର୍ଯ୍ୟ ବେଳର ଏକ ସଦୃଶୀୟ ଗୋଳି ଧର ଯାଉଛି । ଏହି ସବୁକୁ ଦେଖି ଶ୍ରୀ ଲେକ ଦେଉଳ ଅଶୁଣି, ବୁଝା ଯାଉନାହିଁ । ପୁଣି ସମାଜରେ ଦେବର, ଭଉଳି ଅଟ୍ଟା ଅତି ପରିଶ୍ରମ ଏବଂ ପ୍ରକାର ଶୁଣିତା ମଧ୍ୟରେ ହେଉଛି । ଅଥଚ ଦେହଶୁର, ଭଲ ଦେହ ହୁଅଁ ହୁଅଁ ହୋଇଲେ ଅଶୁଣି ତାର ଗମେ ହୋଇଗଲା କୋଳି ଅମ୍ବେମାନେ କହୁଅଛନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗରେ ବାହୁଣ ଭରେ ମଧ୍ୟ ଦେହଶୁର, ଭଲ ବହୁ ହୁଅଁ ହୁଅଁ ହୁଅଁ । ତାହା ଶୁଣି ତାର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଶେଷରେ ଦେହଶୁର ଥିବା ଦେହ, ଗାଈ ନାହିଁ; ତାର ଥାଳି ଯୋଇବ ନାହିଁ । ଅଥଚ ଗୋ ଦେହରେ ଦେହଶୁର ଥିବା ଭଲ କହୁ ପିତରେ ବୃତ୍ତର ଅମୃତ । ଏହା ଶୁଣି ଗୋ ଭଲ ସମାଜ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

ଏ ଦେହରେ ଲେକମାନେ [ସେନେରେ ଲେକେ ଶୁଣିତା, ଅଶୁଣିତା । ଲେକମାନ ଦେଖାଯାଉ ଜାଲି କାତମାନଙ୍କର ବଥା । ଅଧିକାଂଶ ଜାଲି ତାତ ଅତି ମଧ୍ୟ ଯୋଗ, ଯିବା, ସ୍ତନଦେଇ ଶୁଣିତା, ଅଶୁଣିତା ବିଚାର କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ମନୋବଳ ଏପରି ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇନାହିଁ । ପାଦୁଆ ଲେକମାନଙ୍କର ସରୀ, ଲେକ ଲେକମାନଙ୍କର ମନୋବଳ ଏବଂ ଗୋ ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି ।

କର୍ତ୍ତୃମାନ ସୁଦ୍ଧା ଦେଉଳରେ ଓ ଗୋଷାଳ ମନ୍ଦିରରେ ଯୋଗ
କରିବାପ୍ରସଙ୍ଗେ ଅଶ୍ଳୀଳ ଭବିଷ୍ୟ, ସେ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା ଏବଂ ଅନୁରୋଧ
ପାଞ୍ଚ । ଏକସମୟରେ ଅଶ୍ଳୀଳ ଗୀତ ଦେବାଦ୍ୟାମ୍ବ (କର୍ତ୍ତୃମାନ ମଧ୍ୟ)
ଦେଉଳ ପ୍ରମାଣ ଭାବେ ପାଞ୍ଚିଥିଲା । ଏପରିକି ରଥ ନ ଗୁରୁତର ଅଶ୍ଳୀଳ
ଗୀତ ଶୁଣି କଲ ଆଦରଣ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତଳ ଆସୁ-
ଅଛି । ସେହିପରି ଇନ୍ଦ୍ର ବାଳେ ବଳମାର ମନ୍ଦିର ଭିତ୍ତିରେ ସେଥିପାଇଁ
ଅଶ୍ଳୀଳ ଚିତ୍ର ମନ୍ଦିର ଗାତରେ ଥୋଇ ଦିଆଯାଇଛି । ସେହି ଅଶ୍ଳୀଳତା
ଦେଖି ଶତ୍ରୁ ହୁଏତ ଫେରିଯିବ, ଏହି ମନୋଭାବ ।

କୃଷ୍ଣସ୍ତ୍ରୀ କଥା, ଏକସମୟରେ ବାଣୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟାଦିପ୍ରସ୍ତୁତ ସେ
ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସେଉଁ ଶୁଭହୃଦ, ସେହି ଶୁଭ କହୁଥିବା
ହୃଦ ସକ ସେହି ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ସେମାନଙ୍କର ଯୋଗ ସହ-
କାସ ବାଳରେ ଦେଖିପାଆନ୍ତି । ଦେବ ଦେବୀମାନଙ୍କର ଯୋଗ ସହ-
କାସ ଦର୍ଶନ ପାଞ୍ଚା, ଦେବୁଷ୍ଣଦର୍ଶନ ପାଞ୍ଚା । ଏହିସବୁ ସ୍ୱାର୍ଥ କଣ-
କଣୀ ହୋଇ ଶିଳ୍ପୀମାନେ ଯୋଗ ସହକାସର ସୁବୁଦ୍ଧି, ଶ୍ରୀ ସଂସ୍କୃତ
ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଗଢ଼ିଅଛନ୍ତି । ଏହା ଦେବତା ଉଦ୍‌ଗତରେ ନୂତନ ସୁଖୀ,
ଗୋଷାଳରେ ନୂତନ, ଏହା ସୁଅସ୍ତର ସଂସାର ।

କର୍ତ୍ତୃମାନ ଏହିସବୁ କୃଷ୍ଣାନ୍ତ ଆମ୍ଭେମାନେ ସଂକ୍ଷେପରେ ଏଠାରେ
ଦେଉଅଛୁ । ଏହା ଦେବା ସୁବୁଦ୍ଧି ଆମ୍ଭେମାନେ କହୁଅଛୁ ସେ ସୁଅସ୍ତର
ସବୁ ଧର୍ମ ମୂଳରେ ପ୍ରକାଶନୁରରେ ଗୁପ୍ତ, ସୁପ୍ତ, ଲୁପ୍ତ, ପ୍ରମାଣିତ
ଭାବରେ ଏହା ଦେଖାଯାଇଛି । ଭାରତବର୍ଷର ଲିଙ୍ଗପୋଜି ସୁଦ୍ଧା
ପ୍ରମାଣିତ ଲିଙ୍ଗପୋଜିର ପ୍ରମାଣ ହୋଇ ରହିଅଛି । କୃଷ୍ଣସ୍ତ୍ରୀମାନ-
ଙ୍କର କୃଷ୍ଣ ମଧ୍ୟ ଏହି ସୁବୁଦ୍ଧି ପ୍ରମାଣର ଉଦାହରଣ । ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର
କୃଷ୍ଣସ୍ତ୍ରୀଗୁଡ଼ିକ ଏବଂ ତଦୁପରି ତ ଉପାଦେୟ ଯୋଗ ଓ ଶୁଦ୍ଧର ପରିଗୁଣ ।
ସୁଅସ୍ତର ଦେବାଳୟମାନଙ୍କରେ ମନ୍ଦିର, ମସଜିଦ୍, ଗାଁ । ପ୍ରଭୃତିରେ
ଏ ମନେଥୁନ କ୍ରମାନ୍ତ ନାନାଦି ଦେଖାଦେଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୂଳରେ
ଏହା ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସ । ଅକସର ସେଉଁ ଜାତି ଅଶ୍ଳୀଳତାର ଗତି ରଚନା

ଚରଣ ସେ ଜାତ ସେ ଚରଣସ୍ଥାନ ହୋଇପାରିଥିଲା ଏହା ବିଶ୍ୱରତା
 ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଇତିହାସ ମଧ୍ୟ ଏହାର ପ୍ରମାଣ ଦେବ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସଫଳତା
 ଯେତେବେଳେ ଘୋଷଣା କରା ଯୁଦ୍ଧପର ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଥିଲା ସେହି
 ସମୟରେ ନାନା ଚିନ୍ତା ମୁହଁ ବିକାଶ କରିଥିଲା ।

ଶ୍ରୀର ଏବଂ ସେମାନ ସଫଳତାରେ ଯୌନ କାର୍ଯ୍ୟର ଓ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ
 ଓ ସ୍ୱୟଂ ସଫେଷ୍ଟ କରିଥିଲା । କାଲକେଲ୍‌ର ଲେଖାମାନଙ୍କରେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ-
 ଗୁରୁର ସଫେଷ୍ଟ ପରଚୟ ଅଛି । ସୋଡ଼ମ୍ ଏବଂ ଗୋମ୍ମା ଦେଶଦୁଇଟି
 ମହାକାର୍ଯ୍ୟଗୁରୁରେ ଧୂଃ ହୋଇଗଲା । ଅଲେକଜାଣ୍ଡ୍ରୀଆରେ ଦୁଷମ୍
 କୋଲି ଗୋଟିଏ ଜାତି ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ରାତିରେ ଗୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ରରତନରେ
 ବାପ ସୁଅ, ମା, ଝିଅ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ଶୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସେ ଯାହା ସହିତ
 ପାରିଲା ଯୌନ ସଂଗମ କରୁଥିଲା । ଇଜିପ୍ଟର ଗୋଳାପଟ ୧୨ ଫୁଟରେ
 ଲେଖାଅଛି ସେ ନାରୀ କହୁ ସୁରୁଷର ସଂଗମ କରୁଥିଲା । ଅଶ୍ୱୀନ ପିତଳ
 ମୂର୍ତ୍ତି ମାନ ଲୋକେ ଦେହରେ କହନ କରୁଥିଲେ ଯେପରିକି କେହି ତାଙ୍କୁ
 ଅବମାନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଜାପାନରେ ଅନେକ ଅଶ୍ୱୀନ ଲଙ୍ଗସୋନ
 ଛାଡ଼ିଥିଲା । ସେ ସବୁ ଅଧୁନା କହୁପରିମାଣରେ ଲାଗୁଇ ଦିଆହୋଇଛି ।
 ନାନ ଦକାର ପିଠା ଇଉରୋପରେ କରାଯାଉଥିଲା ଯାହାକି ଅଶ୍ୱୀନକାର
 ପରିଗୁଣିତ । ଶାଟ୍ଟି ଦେଶରେ ବାହାଘର ବେଳେ ଶ୍ରୀ ଲେଦମାନେ
 ନିଜ ହାତରେ ପ୍ରନାମୁଖ ପିଠା କହନ କରି ବିବାହ ଯାତ୍ରାରେ
 ଯାଉଥିଲେ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଶାସ୍ତ୍ରଧର୍ମ ଏକ ଯକାର ଲଙ୍ଗଧର୍ମ । ବିଷପର ନାରୀ ମୁଖରେ
 ପରସ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ଦେବା ଅଶ୍ୱୀନକାର ଚିହ୍ନ ନୁହେଁ । ଜାପାନରେ ଲଙ୍ଗ-
 ମୁକ୍ତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଶାସ୍ତ୍ର କି ଅନ୍ଧାଦଶ ଶତାବ୍ଦିରେ ପ୍ରାନ୍ତସ୍ତ
 ଏବଂ ଇଟାଲୀରେ ଯୁବକ ଏବଂ ଯୁବତୀମାନେ ତାଙ୍କ ଦେହରେ, ଘରରେ,
 ମୁଣ୍ଡବାଳରେ ନାନାପ୍ରକାର ଲଙ୍ଗଚିହ୍ନ ରଖୁଥିଲେ । ମଦୁରୀର ମନ୍ଦିରରେ
 ଲଙ୍ଗ ସୃଷ୍ଟି ହାସ ସହକାସର ପରଚୟ ଦିଆଯାଇଅଛି । ଅସୁରାଣ୍ଡର
 ଗୀର୍ତ୍ତମାନଙ୍କରେ ଅତି ବଦର୍ଶ୍ୟ ରୂପରେ ଶ୍ରୀ ମୂର୍ତ୍ତି ଗଢ଼ି ସୋନ

ବିସ୍ତାରିତ କରି ଦେଖାଇ ଦିଆଯାଇଅଛି । ସୁଦୀର୍ଘ ଦେଶରେ ଦେବ
 ମନ୍ଦିର ସମ୍ମୁଖରେ ଲିଙ୍ଗାବୃତ୍ତ ସ୍ତମ୍ଭମାନ ଅଛି । ଏଲ୍‌ଡ୍ରା ହାବ୍‌ସଲି
 ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ ଶ୍ରୀକ୍ରିଷ୍ଣାନ ବାବାଜୀ ପୂଜାରେ ବୃହାସ୍ପତି ସେ ମୋର
 ଦେହ ଦ୍ଵାରା ମୁଁ ପୂଜା କରୁଅଛି । ଏହି ଦେହଦ୍ଵାରା ପୂଜା ପ୍ରକୃତରେ
 ଲିଙ୍ଗମୂଳା । ଧର୍ମବର ମନ୍ଦିର ଗଡ଼ରେ ଲିଙ୍ଗମୋନର ଏହି ସଂଯୁକ୍ତ
 ଅବିଚାରୀ ଧର୍ମର ହିଁ ଏକ ସମ୍ବୃତ । ଏହାଛଡ଼ା ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳୀୟ-
 ମାନେ ଏହା ଭଲକରି ବୁଝିଥିଲେ ଯେ ପ୍ରକୃତଦେବ ଏହି ସୌନ ହୁଏତ
 ଏକାବେନରେ ଗୃହ ଦେବା ଦ୍ଵାରା ଅନେକ ସମୟରେ ଏହାର ପ୍ରକାଶ
 ଭଙ୍ଗି ନାନା ବିଭିନ୍ନ ଧାରଣା କରିଥାଏ । ଅତଏବ ସଦୃଶ ଓ ଦୃଢ଼ସ୍ଥାନ
 ଜୀବନ ଯାପନ ପଥରେ ଏହି ବାସ୍ତବତାର ଅଗ୍ରସ୍ଥ ନେବା ଦ୍ଵାରା କୌଣସି
 ସତ ହୁଏନାହିଁ । ବିରତ ପୃଥ୍ଵୀ ମହାଯୁଦ୍ଧ (୧୯୧୪-୧୮) ବେଳେ
 ତତ୍କାଳୀନ ଇଟାଲୀର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଜଣେ ବର୍ଗେସ୍‌ ରାଜନୀତିକୁ କହି-
 ଥିଲେ, “ଏଇ ଦେବ ଏହି ସେ ଫୁଲିଙ୍ଗ ମୋ ହାତର କବ୍‌ଜାରୁ ଝୁଲୁ-
 ଅଛି ତାହା ଶୁଭ ସୂଚକ ଏବଂ ଏଇ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅମ୍ଭେମାନେ ଜୟୀ ହେବୁ ।
 ସମାଜର କମ୍‌ବିକାଶରେ ପ୍ରକୃତ ଫଳରେ ଲିଙ୍ଗ ଯୋଗର
 ଏଇ ମୂଳା ଯେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵାଭାବିକ ଅବସ୍ଥା ଏହା ବୁଝିବାର ହେବ ।
 ତତ୍କାଳୀନ ମାନସକତା, ବ୍ୟବହାରତା ବା କଦର୍ଯ୍ୟତା ଦୋଷରେ
 ଦୁଷ୍ଟ ହୋଇନାହିଁ । ଜନଗୁଡ଼ିକ ତା ବ୍ୟବହାରର ଆଦର୍ଶ ଯେ ସମ-
 ସ୍ଥରେ ଲେଖମାନଙ୍କୁ ଲିଙ୍ଗ ଯୋଗ ପୂଜାରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଥିଲା ଏବଂ
 ଦେବତାଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଖ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଉ-
 ଥିଲା, ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁଷ୍ଟରେ ଅଶ୍ରୀଳ ଅନୁମତ ହେଉଛି ମଧ୍ୟ ସେ ସମସ୍ତ
 ଦୁଷ୍ଟରେ ଅଶ୍ରୀଳ ନଥାଏ । ରୁଟ୍‌ଲେଜ୍ ପୁସ୍ତକ ବିକେତାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶିତ
 A Bibliography of Sex Rites and Customs ଅର୍ଥାତ୍
 ସୌନ ଆବୃତ ଓ ବ୍ୟବହାର ବିଷୟକ ପୁସ୍ତକ ସୂଚି ଅତି ଉପାଦେୟ ।
 ଏଥିରେ ୧୦୦୦ଟି ବିଷୟ ଉଲ୍ଲେଖିତ ଅଛି । ସୌନ କ୍ରମରେ ଜୀବନର
 ଜନ୍ମ ଓ ଜୀବନର ଉପଲବ୍ଧି କରି ସୌନମୂଳାକୁ ନାନା ଭଙ୍ଗିରେ
 ମନ୍ଦିର ବାସରେ ସୌନକ୍ରମାରତ ମୂର୍ତ୍ତି ସାହାଯ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ କରି

ପାଇଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଜୀବନର ଓ ଶୌଚର ପ୍ରବର୍ତ୍ତାବଳି
 ଚରମର ଚେଷ୍ଟା ପ୍ରାପ୍ତଅଟେ । ଜୀବନ ଗୁଣି, ଶୌଚର ଗୁଣି
 ବିଷୟରେ ଓ ବିଷୟରେ ଜୀବନ ଶୌଚରର ପ୍ରବର୍ତ୍ତା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା
 ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଦୋଷାର୍ତ୍ତର ସୂର୍ଷ ମନ୍ଦର ଏହି ଇଚ୍ଛାକୁ ମାରି ଏହି ସମୟରେ
 ମହା ମନ୍ଦିରରୁ ଆସିବାର ପ୍ରକ୍ତିତି ଦେଖାଯାଇଥିଲା । ମୟ ସଭ୍ୟତାରେ
 ଗୁଣିର ଗୁଣି ଦାବାର ଚକ୍ରର ପୂର୍ବରୁ ସଂପଦ ଦେଇ ଚକ୍ରରୁ
 ଦେଖାଯାଇ ଏବଂ ଗାଳ ଗୋପନର ପୂର୍ବ ଗୁଣିରେ ଗୁଣିମାନେ ଏପରି
 ନିବିଡ଼ତର ଓ ପ୍ରକାଶ ସଦୃଶ ଚକ୍ରରେ ଯେ ସେଇ ସୂତ୍ର ମାନାକୁ
 ସେମାନେ ଅନୁମାନ ଚକ୍ରରେ ଯେ ସେହି ପରିମାଣରେ ଗୁଣି ବୁଦ୍ଧି
 ଦେଇ । ଏପରିକି ବୁଦ୍ଧିରେ ଗାଳ ବସନ ଚକ୍ରରେ ଯେତେବେଳେ
 ଚକ୍ରର ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ପ୍ରାଣୀ ସଦୃଶ ଚକ୍ରର ପାଇଁ
 ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ପାରିଥିଲା । ଏହି ସବୁର ପ୍ରକ୍ତିତି, ସବୁ ପ୍ରାଣୀ-
 ମାନେ ମନ୍ଦର ଗାଳରେ ଲିଙ୍ଗ ଶୌଚର ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତା କରି ନିବିଡ଼ତ
 ଶକ୍ତିର ତଥା ତାହାର ଜୀବନର ସୁଖ ଶୌଚର ବୁଦ୍ଧି ଚରମର ନିମନ୍ତେ
 ମନ୍ଦର ଗାଳରେ ଚକ୍ରରୁ ଚକ୍ରର ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ପ୍ରାପ୍ତା କରିଥିଲେ । ଏହା-
 ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱାସର ପରିଚୟମିଳେ, ବାରିଗୁର ନୁହେଁ । ଶୁଦ୍ଧ ମନ ଚକ୍ରରେ
 ଚକ୍ରର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଦୃଶ ଦିଶି ତାହା ମାନୁଷ୍ୟ ଚକ୍ରର ପ୍ରାଣୀ-
 ଚକ୍ରରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିପାରିଥିଲା । ଚକ୍ରରେ ଚକ୍ର ଓ ଚକ୍ରରେ
 ଲିଙ୍ଗ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଚକ୍ରରେ ଦେଖାଯାଇ । ଏସବୁ ଚକ୍ରର ନୁହେଁ ?
 ଏସବୁ ପ୍ରାଣୀର ନୁହେଁ ? ତାହା ଦେଖିଲେ ଯେତେବେଳେ ଚକ୍ରରେ
 ଏବେ ବି ଲିଙ୍ଗ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ଏବଂ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଚକ୍ରମାନେ ଚକ୍ରରେ
 ଯାହା ଲିଙ୍ଗର ଲିଙ୍ଗକୁ ଚକ୍ରର ଚକ୍ରରେ । ମେଣ୍ଟର ପରିମାଣ
 ଚକ୍ରରେ ଯେଉଁ ସଦୃଶ ତାହା ମଧ୍ୟ ଏହି ଶୌଚର ଚକ୍ରରେ ଚକ୍ରରେ ।
 ସେ ସମୟର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏହା ପରିଚିତ ଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚକ୍ରମାନର ବୁଦ୍ଧିରେ
 ଏହା ପରିଚିତ ବାରିଗୁର । ଶୌଚର ଚକ୍ରର ମନ୍ଦର ଗାଳରେ ଏହି ପ୍ରାଣୀ
 ଚକ୍ରରେ ଯେଉଁ ଗୋଟିଏ ଚକ୍ରର ପ୍ରକ୍ତିତି । ସେ ଚକ୍ରରେ ଏହି ଚକ୍ରର
 ପ୍ରକ୍ତିତିର ମାନିବ ଶୌଚର ଚକ୍ରର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚକ୍ରରେ ପାଇଁ କି କି କି

ହୋଇନଥିବା କାହା ବୃହତ୍ ସ୍ତରରେ ପ୍ରସ୍ତର ମୃତ୍ତିରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ଥଳ ଦେହରେ କାନ୍ଥ ଭାବେ ଯାଇଅଛି । ଯେପରିକି ଲେଉଟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାନ୍ଥ କାହା ସହଜରେ ବୁଝି ପାରନ୍ତି । କେହି କେହି ଯୁକ୍ତି ବରଣ କରି ଏହାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା କେବେ ମନରେ ଏବେ ଉପରେ ଏବଂ ଅନେକ ସମୟରେ ଅସୁବିଧା ଜନକ ଜାଗାରେ କାନ୍ଥର ସେହି ସ୍ତରକୁ କି, ଯୁଗିକ ମୃତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି ? ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଏହିକି ବୁଝାଯାଇ ପାରେ ଯେ ଯେଉଁ କସ୍ତୁରୀ ଏବେ ମୂଲ୍ୟବାନ ଓ ଅଦରଶୀୟ କୋଲ ମନେ କରାଯାଏ କାହା ପାଇଁ ଟିକିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରିଚାଳନା ସାଧିତା ଯଥେଷ୍ଟ ଅଛି । ଶେଷରେ ମନୋବିଜ୍ଞାନ ଦିଗରୁ ଦେଖିବାକୁ ଲେଉଟ ଏହାକୁ ହେବା ଉଚିତ । ଯାହା ମୂଲ୍ୟବାନ, ଯାହା ଅଦରଶୀୟ କାହାକୁ ଟିକିଏ ଦୂରେ ଏବଂ ଟିକିଏ ରହସ୍ୟମୟ କରି ରଖିବା ଉଚିତ । ଆଉ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ବହୁତ ଟିକିଏ ଅନ୍ତରାଳରେ ହେବା ମଧ୍ୟ ବାଞ୍ଛନୀୟ ।

ଏହାଛଡ଼ା ଯଦିଓ ଯେତେବେଳେ ଶୁଣିବା ଲୋକଙ୍କର ହୃଦୟ ସେତେବେଳେ ଲୋକ ବୁଝିପାରୁ ଯୌନ କ୍ରିୟା ବେଶେ ଅବଶ୍ୟକ ହୋଇପାରେ । କାହା ନ ଦେଲେ ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ଶାନ୍ତି ଶାନ୍ତି ବୁଝି ପାଇବ ନାହିଁ । ଉତ୍କଳର ଲୋକଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧରେ (ଅଶୋକଙ୍କ ସହିତ)ରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର ହୋଇଥିଲା । କାହା ଛଡ଼ା ସବୁ ସମୟରେ ଉତ୍କଳୀୟ ଲୋକମାନେ ଯୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୁଲେ । ସେଥିରେ ନିଶ୍ଚୟ ଲୋକଙ୍କର ସ୍ବେଚ୍ଛା ଥିଲା । ଅତଏବ ଲୋକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଇ, ନାନା ପ୍ରକାର ଲୋକେ ଯୌନ ମୂଳାବ ଅନ୍ୟୋକ୍ତି (ଅଥବା ଧାର୍ମିକ ପଦ୍ଧତି ମଧ୍ୟରେ ରହି) ବସ୍ତୁ ଯାଇଥିଲା । ଏହାକୁ ଉତ୍କଳର ମନର ଗାନ୍ଧାରୀ ଯୌନକ୍ରିୟାର ଏବେ ସମାବେଶ ବାହୁକି ହୋଇଛି କାହାର ଗୋଟିଏ ବିଭବ ସରଣୀ ଦିଶୁଅଛି ।

ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ, ମହାମାରୀରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ହେଲା ବେଳେ ଯୌନପୂଜାର ଉପରେ ଏକାନ୍ତ ଅବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ କି ? ସବୁଜ ଶେଷରକ ଓ ହୁଡ଼େବଦ୍ଧମାନେ ଏହି କଥାର ଯଥାର୍ଥତା, ଭଲଭଲ ହୁଏତମାନ କରାଯାଉଛି ।

ଶ୍ରୀରାମାନନ୍ଦ ଠାକୁର ତାଙ୍କର “ବୃନ୍ଦାବନ ମନ୍ଦିର” ପ୍ରକଳ୍ପରେ
 (ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦିତ— ସହକାର
 ଯୁକ୍ତ ହରି ଗୌରୀ ୧୩୩, ନବମ ସଂସ୍କାର) ଲେଖିଅଛନ୍ତି” ଦେଖିଲେ,
 ମନ୍ଦିର ଭିତର ସଙ୍ଗୀତରେ ଛବି ଖୋଲା ହୋଇଅଛି । ସେଠାରେ
 ଅବତାର ମାତ୍ର ନାହିଁ । ସେଠାରେ ଅଖିପଡ଼େ ଏବଂ ସେଠାରେ
 ଅଖି ପଡ଼େନାହିଁ ସଦୃଶ ହିଁ ଶିଳ୍ପୀର ନିରଳସ ଚେଷ୍ଟାକାର୍ଯ୍ୟ କରିଅଛି ।
 ଛବିଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଶୈଳ୍ପଶିଳ୍ପ ଛବିନୁହେଁ, ଦଶଅବତାରର
 ଲୀଳା ଟା ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଲେଖର ଦେବତାହାଣୀ ସେ ଦେବାଳୟ ଗାତରେ
 ନିଶିତ ହୋଇଅଛି ତାହା ବହୁ ପାଠୁନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟର ସାମକତ୍ଵ ଭଲ
 ମନ୍ଦ, ପ୍ରତ୍ୟେକର ଭାଷଣ — ତାହାର ଖେଳ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ; ଯୁକ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ର
 ଭର ଏବଂ କାହାର ବିଦେଶ ଅଲେଖ୍ୟଦ୍ଵାରା ମନ୍ଦିରକୁ ଦେଖିବା କରିଅଛି ।
 ଏହି ଛବି ରୁଚିତ ମଧ୍ୟରେ ଅତି କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଦେଖୁନା, ଦେବତା
 ଏ ସଂସାର ସେପରି ଭାବରେ ଗୁଲିଅଛି ତାହାହିଁ ଅଜ୍ଞାନ କରିବାର
 ଚେଷ୍ଟା । ସୁତରାଂ ହେ ଶ୍ରେଣୀ ଭିତରେ ଏପରି ଅନେକ ଅଖିରେ ଦଶେ
 ଯାହା ଦେବାଳୟର ଅଜ୍ଞାନ ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ହଠାତ୍ ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ ।
 ଏଥିରେ ବହୁତକ୍ତି ଶୁଦ୍ଧିନାହିଁ — ତୁଳୁ ଏବଂ ମହତ ଗୋପନୟ ଏବଂ
 ଶୋଷଣୀୟ ସମସ୍ତ ଶୁଦ୍ଧି । କୌଣସି ଗୀର୍ଜା ଭିତରକୁ ଯାଇ ଯଦି ଦେଖନ୍ତୁ
 ସେଠାରେ କାନ୍ଥରେ ଇଂରାଜୀ ସମାଜର ପ୍ରତିଦିନର ଛବି ଝୁଲୁଅଛି ।
 ଦେହ ଖାତା ଖାଉଛି, ଦେହ ଡର୍କ କାଟି (ହୁରୁଗାଡ଼ି) ହୁଁକାଉଛି
 ଦେହ, ହୁଇଫି ଖେଳୁଛି, କେହ ପିଆନୋ ବଜାଉଛି, କେହ ସଙ୍ଗୀତକୁ
 ବାଦ୍ ପାରେ କେନ୍ଦ୍ରୀକର ପଲ୍ଲୀ ନ ରୁଅଛି, ତାହାହେଲେ ହତବୁଦ୍ଧ
 ହୋଇ ଭବନ୍ତୁ ବୋଧହୁଏ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖୁଅଛି — କାରଣ ଗୀର୍ଜା ସଂସାରକୁ
 ସବୁତୋଡ଼କରେ ମୁଣ୍ଡନ କରି ପକାଇ ଅପଣାର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାୟତା ପ୍ରକାଶ କରି-
 କାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରେ । ମନୁଷ୍ୟ ସେଠାରେ ଦେବାଳୟର କାହାରକୁ ଅସ୍ପେ-

ତାହା ଯେପରି ଯଥା ସମ୍ଭବ ମର୍ତ୍ତି-ସଂସ୍ଥା ବିହୀନ ଦେବଲୋକର ଅଦର୍ଶ । ସେଥିପାଇଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର ଚିତ୍ରାବଳୀରେ ପ୍ରଥମେ ମନରେ ବିମୁଗ୍ଧର ଆଗାଧ ଲଗେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଦୃଶ୍ୟ ଲଗନ୍ତା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆଶେଶବ ଶିକ୍ଷାରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ସ୍ୱର୍ଗମର୍ତ୍ତିକୁ ମନେ ମନେ ଲଗେଇ ଇଶିଅଛୁ । ସବଦାହୁଁ ସନ୍ତପ୍ତରେ ଥିଲେ, ତାଳେ ଦେବ ଅଦର୍ଶରେ ମାନବଲୋକର ଦୌଷ୍ଟି ଦାଗ ପଡ଼େ, ତାଳେ ଦେବ ମାନବ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପରମ ପବିତ୍ର, ସୁଦୂର ବ୍ୟବଧାନ, ପ୍ରଭୃତି, ମନୁଷ୍ୟ ତାହା ଲେଖିମାତ୍ର ଲେଖନ ଭଳେ । ଏଠାରେ ମନୁଷ୍ୟ ଦେବତାର ଏକ କେବଳେ ଯେପରି ଶରୀରର ଉପରେ ଆସି ପଡ଼ିଅଛି - ସେ ମଧ୍ୟ ସେ ଧୂଳି ଝାଡ଼ି ଆସିଅଛି ତାହା ନୁହେଁ । ଗଣନୀକ, ବର୍ମାବଦ, ଧୂଳି, ପ୍ରସା-ରର ପ୍ରତ୍ୟେକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ଉଠି ଦେବତାର ପ୍ରତି-ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଆଛନ୍ଦି ଦର ରହିଅଛି ।

କିନ୍ତୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ମନ୍ଦିରରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ଯେପରି ଟିକିଏ ବିଶେ-ଷତ୍ୱ ଅଛି । ଗୁପ୍ତି ବରାହ ଉପମା ମଧ୍ୟରେ ନିରୁଦ୍ଧ ଅବଶ୍ୟର ଏକାନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତାର ଯେପରି ଏକାକି ରୂପରେ ପରିମୟା ଭବିଷ୍ୟତ ହେ-ଯାଇଛି । ଏହିପରି ଉପମା ଦୃଷ୍ଟିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶାବିତ୍ରୀ ପୃଥିବୀରେ ସ୍ୱୟଂ । ଏଥିରେ ସେ ଧ୍ୟାନବ୍ରତ ମନକୁ ଆସେ ସେଥିରେ ଦେଖିବାକୁ ଶାନ୍ତ ସେ, ସେ-ମୁଁ ହେଉ ବରୁଅଛି, ରମ୍ୟ ବରୁଅଛି, ସେହି-ମୁଁ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତ ଶିବ ଅହେତଂ ସ୍ୱଳ୍ପ ଭାବରେ ଅବିଭକ୍ତ ।

ଶ୍ରୀଦୟା ନିଧିମିଶ୍ର ଶିବ ଏଲ, ଟି “ଫେସାହିତ୍ୟ” ପ୍ରକଳରେ (ସହ-କାରୀ ଶ୍ରୀମୁଖର, ମାର୍ଗଶିର ୧୩୩୦, ମିମ ସଂସ୍କାର) ଲେଖିଅଛନ୍ତି-ବଙ୍ଗ-ଦେଶରେ ବିଦ୍ୟାପତି, ଚଣ୍ଡିଦାସ ଭବତଚନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଗସ୍ୱୀ ନାଥ ବ୍ରହ୍ମଚ ସୁବଚନ ଓ ଅଧୁନକ ଲେଖକ ମାନଙ୍କ ଲେଖାରେ ଅଶୀଳ ତାର ଅବଦ-ନାହିଁ । ଏହି କଳାସିଦ୍ଧି ବରମାନଙ୍କ ଅଶୀଳତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଜୁମଦାର ମହା-ଶୟ (ବିଜୟଚନ୍ଦ୍ର) ଦୌଷ୍ଟି ସ୍ୱାଧୀନ ଅବମତ ବ୍ୟକ୍ତି ଦର ଅଛି କି ? ଉପେନ୍ଦ୍ର, ଉତ୍କଳ ଲେଖା ଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ Type. ଏହି ଖାଲପଟୁ (Type) ବାଦ୍ ଦେଇ ବିଜୟବାବୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ

Typical Selections କରନ୍ତେ କପର ? ଏହି Typical Selectionର ମୁଖବନ୍ଧରେ ବିଜୟବାରୁ ଓଡ଼ିଆ କାବି ଓ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାହା ଲେଖିଅଛନ୍ତି, ତହିଁର ଶବ୍ଦପ୍ରଚାରୀଦ୍ୱାରା ଅତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାର ନାହିଁ ।

ନୂତନ ଯୁଗର ଆରମ୍ଭ ଠାରୁ ନୂତନ ସାହିତ୍ୟର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରୂପ ଅମ୍ବେ-
ମାନେ ଉତ୍କଳର ଉପେନ୍ଦ୍ର, ରଞ୍ଜିତ ଆଦି ଦେବତାଙ୍କ ଲେଖକଙ୍କ ଲେଖାକୁ
ଅଶ୍ଳୀଳ କହିବାକୁ ଲାଗିବୁ — ଅବଶ୍ୟ ସମସ୍ତେ, ନୁହଁନ୍ତି — ସୁଦ୍ଧା ଅନେକ-
ଙ୍କର ମତ ପଦବର୍ତ୍ତୀ ହେଉଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପାଶା, ଅସ୍ୱରୂପୀ ଲଳିତ
ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଲେଖାରେ, ଗଳ୍ପର କଣ୍ଠ କମ୍ ଅଶ୍ଳୀଳତା ରହିଛି ?
ସେବସପିଆର, ବାଇକନ, କିଟ୍ଟ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଲେଖାରେ ମଧ୍ୟ ଅଶ୍ଳୀଳତା
ରହିଛି । ତାକୁ ଦେହ ଦେହ ତନ୍ତ୍ରରେ କଳଙ୍କ ଥିଲା ପରି ଧରିବା
ନୁହେଁ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ଏ ସୁବୁଦ୍ଧି “ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ” “ବିଜୁଳି” ଯୁଗର
ଯୁକ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଶୁଭ ବ୍ୟାମାନାବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ
ଏବଂ ବ୍ୟାମାନାଥସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ । ମଧୁସୂଦନ ଗର୍ଭ
କିନ୍ତୁ ଏହି ଯୁକ୍ତିର ବିପକ୍ଷରେ ଥିଲେ ଏବଂ ଏତେଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ-
ଥିଲେ ଯେ ସେ ଉପେନ୍ଦ୍ରରଞ୍ଜିତଙ୍କ ଲେଖାକୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ, ଏହାହିଁ
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ । ବ୍ୟାମାନାଥଙ୍କ ଲେଖାରେ ଶୂନ୍ୟର ରସ ପୂରି ରହିଅଛି —
ସେ ସେଲେ ବହୁ ବିରୋଧୀ ଉକ୍ତିକରି ମଧୁସୂଦନ ହେଲେ ଭୟ
ସପକ୍ଷ — ଏହାହିଁ ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ । କିମ୍ବା ସ୍ୱାମୀ ଅତି ପରଂ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସରଣକାରୀ ଇନ୍ଦ୍ରମତୀ ଲେଖକ ଶ୍ରୀ ଗୋଲ୍ଡ
ତନ୍ତ୍ର, ପ୍ରଧାନ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ଅଲୋଚନାରେ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ
ସମାଜର ସାହିତ୍ୟସମ୍ରାଜ୍ଞରେ (୧୯୪୪, ଭାରତୀୟ, ଯୁବକର୍ତ୍ତା ସାହିତ୍ୟ-
ସମ୍ରାଜ୍ଞ ସମ୍ପାଦକ ଦ୍ୱିତୀୟ) ଲେଖିଛନ୍ତି — “ଅଦରସ ପ୍ରଧାନ କାବ୍ୟମାନ
ଦୋଷାବଦ୍ଧ ହେବାର ବିଷୟ ନୁହଁନ୍ତି, ନାରାୟଣ ଅଳଙ୍କାରକମାନେ
ଜ୍ୟୋତିରସ ପ୍ରଧାନ ରସ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରି ଅଛନ୍ତି । ଜ୍ୟୋତିର ରସ

ପର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ରସ ଅତି ସୁକୁମାର ନୁହେଁ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ହୃଦ-
ୟରେ ଅଜ୍ଞାତ ବିଦ୍ୟା ନାହିଁ ।

×   ×   ×   ×   ×

ଶୂନ୍ୟର ରସ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁ କରୁ ଭଲାଇ ପ୍ରଧାନ ଭୂଷଣ
ସତ୍ୟ ଓ ଲଳିତାକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ କବି-
ମାନେ କେବଳ କାହିଁକି ଜୟଦେବାଦି ସମୃଦ୍ଧ କବିମାନେ ଓ ସେକ୍ସ-
ପିଅର, ବାଇରନ୍, ପ୍ରଭୃତି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ କବିମାନେ ଏ ସତ୍ୟର ଅପଲମ୍ବ
ନକରି ଅଶ୍ଳୀଳ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ
ବାବ୍ୟ ଦୁଷିଣୀୟ ନୁହେଁ । ବାସ୍ତବରେ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ, କବିସୂର୍ଯ୍ୟ,
ଅରମନ୍ୟୁ, ଭଞ୍ଜ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରାଚୀନ କବିମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସହଜଲେଖ
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଶସ୍ତାନୁଭୂତିର ସେହି ମଧୁର ଚିତ୍ରମାନ ଦେଇଅଛନ୍ତି
ତାହାହିଁ କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କ ଲେଖାରେ ସମ୍ଭବ । ସେହିମାନେହିଁ
ବିଶ୍ୱ ଅନୁଭୂତିର ପ୍ରତିନିଧି ରୂପେ ଚିର ପୁରା । ” ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପରମନନ୍ଦ
ଅରୁଣ୍ୟ (ସହକାର, ଏକାଦଶସଂଖ୍ୟା ଯମୋବିଂଶ ଭାଗ ୪୭୨ ପୃଷ୍ଠା)
ଲେଖିଛନ୍ତି, “ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜଙ୍କ ଭାଷାର ଅଶ୍ଳୀଳତା ଦୋଷ ଦୋଷି
କେହି ସେପରି ମନେ କରିବେ ନାହିଁ ସେ ନାୟକ ନାୟିକା ଚରଣ
ଚିତ୍ରଣରେ ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ନ ଥିଲା । ଅଧୁନିକ ଉପନ୍ୟାସରେ ନାୟକ
ନାୟିକା ଦାମତ୍ୟ ଶାବନର ସେହି ଅବିବେଚନାର ଗନ୍ଧ ମନେ
ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ ଲେଖାରେ ତାହାର ଅଭାବ ସୁଦ୍ଧା ନାହିଁ । ”

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିକ୍ରମ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ତାଙ୍କର ଭୂମିକାରେ (ଶଶି-
ରେଖା ବାବ୍ୟ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) ଲେଖିଛନ୍ତି “ଉତ୍କଳର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ସ ପ୍ରଧାନ
ବାବ୍ୟ କବିତା ଓ ଉତ୍କଳ ଶୈଳୀର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଭାବ ରସାତଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତ-
ମାନଙ୍କୁ ଅଶ୍ଳୀଳ କହିବା ଏ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୁଣ ହୋଇ
ଗଲା । ଏହା ଦାସ ମନୋଭାବର ଗୋଟିଏ ଚିହ୍ନ । କିନ୍ତୁ ଚିନ୍ତା ନିକର
ଅନ୍ୟ କଣ କହୁଛନ୍ତି ସେଥିରେ ଭିନ୍ନିକା ଧାର୍ଯ୍ୟ ଉଚିତ ନୁହେଁ ।
ପାଶ୍ଚାତ୍ୟଦେଶମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚଳିତ ଲଳିତାହିଁ ବା ହି ସୁଦୃଷ୍ଟ ହସ୍ତ ପଦ

ନୂତନ ଶକ୍ତି ଓ ଉତ୍ସାହ ଅଖିରେ ଅଶ୍ରୁମୟ । ଶତ୍ରୁ ଅନୁକରଣପ୍ରୟାସ କାଳ
ପକ୍ଷେ ଅନୁଚିନ୍ତା ନିତାନ୍ତ ସ୍ବାଭାବିକ । ଅଳ୍ପ ଓଡ଼ିଆ ଯେ ବିଦେଶୀଙ୍କ
ସହିତ ସ୍ବର ମିଶାଇ ନିଜର ଅଜ୍ଞତ ଆଦର୍ଶକୁ ହେୟ ଓ ଭୁଲ୍ଲ ମନେ
କରୁଅଛନ୍ତି ତହିଁରୁ ଏତଦିମାତ୍ର ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଅଛି ଯେ ଓଡ଼ିଆ ଅଳ୍ପ
ପରାଧୀନ ଓ ପତତ । ଯାହାକୁ ଅଶ୍ରୁମୟ ବୁଝାଯାଉଅଛି ତହିଁରେ ଯେଉଁ
ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅଛି ତାହାର ବିକାରଦ୍ବୀନ ଆସ୍ବାଦନ ଓ ଉପଭୋଗ
ନିମନ୍ତେ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ପରି ଜୀବ ଓ ଜଳାଶୟ ହେବା ପ୍ରୟୋଜନ । ଅମର
ଅଶ୍ରୁ ଅଜ୍ଞତର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ସହିତ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଣର ସ୍ବର୍ଗ ଓକ୍ଷ
ଫେଲିଆଯିବ ଓ ଅଶ୍ରୁମୟତାରୁପର ବିଶ୍ବସିକାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆ
ସୁଖି ଯେମିତି ଦୃଷ୍ଟିରାଶି ପ୍ରାଣପୁରୁ ଉଦ୍ଧାସରେ ଗାଇବ ।”

(- ୩ -)

The God-idea of the Ancients or Sex in Religion by Eliza Burt Gamble (G. P. Partner's Sons, London 1897) ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠକଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଯେ ଦେବତା ଏହି ଯୌନଲିଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ିକୁ ତାହାଙ୍କୁ ହେଁ ଧର୍ମରେ ମଧ୍ୟ, ଉତ୍ସବସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ । ଏଥିପାଇଁ ଅନୁମାନକର ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯୌନ ଚରୁଚ ଚର୍ଚ୍ଚା କଥା ଅନେକ ଲେଖା ହୋଇଅଛି । ଏହା ଦ୍ବାରା ଆମ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର କଳ୍ପିତ ହୋଇଯାଇନାହିଁ । ଅଶ୍ରୁମୟତା ଯଦି ବୁଝାଯାଏ ତାହାହେଲେ ଆମର ମାନବ ଜନ୍ମକ୍ରମାୟାହିଁ ଅଶ୍ରୁମୟ । ସେତକ କାହିଁକି ସମସ୍ତ ସନ୍ଧି ବା ପ୍ରଜନନ କ୍ରମାୟାହିଁ ଅଶ୍ରୁମୟ । ସୁନଶ୍ରୁ ଯଦି ବୁଝାଯାଏ ଏହି କ୍ରମାୟା ଗୁପ୍ତ ଭାବରେ ରଖିବା ଉଚିତ ତାହାହେଲେ ପ୍ରକୃତରେ ସଦୃଶ ଏହା ପ୍ରକାଶ ଭାବରେ ହେଉଛି । ମାନବ ଦେବତା ତାହାର ନାନାପ୍ରକାର ମାନସିକ ଜଟିଳତା ଯୋଗୁଁ ଯେତେ ଗୁଡ଼ିଏ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ବ୍ୟବହାରକୁ ଗୁପ୍ତ କରି ରଖୁଅଛି । ଯୌନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯଥାର୍ଥ ଚିନ୍ତାଦେବା ଦଶ ପାପ ? ନା ମହାପାପ ? ସୁଖି ଏହି ଯୌନ ସମ୍ବୋଧର ନାନାବିଧି ଅଛି, ଯାହାଙ୍କ ଆଲୋଚନା ନିତାନ୍ତ ହେୟ ନୁହେଁ । କାରଣ ଏହାର ଉପରେ ସ୍ବାମୀ ଓ ଶ୍ବୀର ନୈତିକ ଓ ମାନସିକ ଜଟିଳତା ସୁସ୍ଥତା ମଧ୍ୟ ନିର୍ଭର କରେ ।

ମନେ ମାତ୍ର ନ ଗାଢ଼ିଲ କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୈଦେଶିକ କଥାବସ୍ତୁର ପଣ୍ଡା କମାନେ ସେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିରୁ ଅତି ଜଗନ୍ନାଥ, ରାଣୀ, ପାପାଗୁରୀ, ବାରିଗୁଣ ବୋଲି ନିନ୍ଦିତ କରିଛନ୍ତି ତାହା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ପାପ, ବାରି-
ଗୁର ତ ମନ୍ଦର ବାସରେ ନିୟତାନ୍ତ ଅଧିକ ହୋଇପାରେ । ସେହିମାନେ
କୁଳଟା, ସେଉଁମାନେ ବାରିଗୁରୀ ସେମାନେ ପାପାଗୁରୀ ନା ସେଉଁମାନେ
ଶିଳ୍ପୀ ସେମାନେ ପାପାଗୁରୀ ? ଶିଳ୍ପୀ ନିକଟରେ ତାର ସୁନ୍ଦ୍ର କଳାହିଁ
ଏକମାତ୍ର ଅବିଚାରଣ୍ୟ ବସ୍ତୁ ।

ଓଡ଼ିଆ ଜାତିରୁ — ଏହେ ଶିଳ୍ପୀ ଓ କଳାବୁଦ୍ଧ ଜାତିରୁ ଏକ
ନିଶ୍ଚୟରେ କାମୁଦ, ଯୌନସୁଧାନ୍ବୁଷା କହୁବା ସ୍ୱାଭାବିକ ନୁହେଁ ।
ଏହାର ସୁନ୍ଦ୍ର ବରୁଣ ଅବଶ୍ୟକ । ଏଥିରେ ଗୁଣାମି କଲେ ଚଳିବ
ନାହିଁ । ଜଗତର ଗୁରୁଆଡ଼େ ସେ ଏହି ଅଶ୍ରୀଳ ଛବିର ଚିତ୍ର ପଛ,
ଏହାର ପ୍ରମାଣ ଭୁବ ଭୁବ ରହିଛି । କେବଳ ସେ ଅନ୍ଧ ସେ ନିଜାଣି
ଏହିପରି ଅହେତୁକ ସୃଷ୍ଟିକରେ ।

ଅବଶ୍ୟ ଅଧୁନିକ ନୂତନ ଜଗତରେ ଯାହା ଲୋଡ଼ାନୁହେଁ, ତାହା
ଅତି କେହି କବୁନାହାନ୍ତି । ଯାହା ଲୋଡ଼ା ତାହା କବୁଚନ୍ତି । ଗିନି
ବୁକ୍ସ ଲୋକ । ଯୁଗ ଯୁଗରେ ଧର୍ମ ବଦଳୁଛି । ଆଦର୍ଶ ବଦଳୁଛି ।
ବିନ୍ଦୁ ସବୁର ଇତିହାସ ମନୁଷ୍ୟର ବଢ଼ିବାର ଆକାଂକ୍ଷା ରହିଛି । ଅତିଶୟ
ହଠିକାରୁ କେହି ଆଦର୍ଶ ଦେଇ ଧରି ପାରେନା । ଉତ୍କଳର ଅସଂଖ୍ୟ
କୋଟି କୋଟି ମନ୍ଦିର ଦେହରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହେବ ନାହିଁ — ସେଥିରେ ଦଶ
ଦେବଳ ଯୋଗି ଲିଙ୍ଗର ଗୀତସୁନ୍ଦରା ସୃଷ୍ଟିପାଇଁ ସେ ସବୁ ଉପର
ହୋଇଥିଲା ? ତାହା ନୁହେଁ । ଆଜି ଯଦି ଏହା କହୁଛି ତାହାହେଲେ
ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ ସେ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ
ଧର୍ମର ଅବ୍ୟାପ୍ତ ମୂଳରେ ଏହି ଲିଙ୍ଗ ଯୋଗର କଥା ଭୁବ ଭୁବ ଭାବରେ
ରହିଛି । ଏହାକୁ ପରତ୍ୟାଗ କରି ଶାବନ ଯାପନ କରି ହେବ ନାହିଁ,
ସଂସାର ବାନ୍ଧି ହେବ ନାହିଁ । ଏହା ଅଶ୍ରୀଳ ନୁହେଁ । ମାନବର କଳ୍ପନିକ
ମନ ଦରମ ଏହାକୁ ଅଶ୍ରୀଳ ଭାବି ଲାଗୁରବାର ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି,

ଗୋଡ଼ାକବାର ବେଷା ହରନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପଶାସ୍ତ୍ର ଜଣାଯାଏ ଯେ ମନ୍ଦିର ଉପରେ ଏପରି ବଳୟ ମୁର୍ତ୍ତି ଥିଲେ, ମନ୍ଦିର ଉପରେ ବଜ୍ରପାତ ହୁଏ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ଲିଙ୍ଗାମାନ ଏହି ସଂସ୍କାରକୁ ଭିତ୍ତି କରି ମନ୍ଦିର ବାସରେ ଅଶ୍ଳୀଳ ମୁର୍ତ୍ତି ଅଙ୍କନ କରାଯିବା ସମ୍ଭବପର । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରବିତ୍-ମାନଙ୍କ ମତରେ ପାର୍ଥୀବ ଭୋଗ ବିଳାସ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ନ ପାରିଲେ ସ୍ୱର୍ଗପୁଣ୍ୟ ଲାଭ ଅସମ୍ଭବ । ପାର୍ଥୀବ ଭୋଗ ବିଳାସର ନିବର୍ତ୍ତନ ସ୍ୱରୂପ ଅଶ୍ଳୀଳ ମୁର୍ତ୍ତିର ମୋଡ଼ ଏହି ପାରିଲେ ଭଗବତ୍ ପ୍ରାପ୍ତି ସମ୍ଭବପର ହୋଇପାରେ ।

ଯେଉଁ ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ଭୁବନେଶ୍ୱର, ବୋଷାଳ ତଥାପି ବର ଥୋଇ ଦେଇଛି, ଯେଉଁ ଜାତି ଓଡ଼ିଶାର ମାନ ମନ୍ଦିର ତଥାପି କରି କରତକୁ ବସ୍ତିତ କରିବା ଏବଂ ଅତି ପପ୍ୟନ୍ତ୍ର ଯାଏ ସମସ୍ତ କୌଣସି ଜାତି ହୋଇପାରି ନାହିଁ, ସେ ଜାତିର ମହତ୍ତ୍ୱ ସେ ଗୁଣିକାର ଲୋକ ସେ ଗୁଣିକ । ଜଙ୍ଗଲର ବାଘ, ଭଲ ତାହା ଗୁଣି ପାରିବ ନାହିଁ । ସାଧକ ଯେତେବେଳେ ମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରବେଶ କରେ, ସେତେବେଳେ ସେ ଗୁଣିଆଡ଼େ ସେହି ସଂସାର ଚିତ୍ର ଦେଖେ, ଯାହାକୁ ଗୁଣିଆଁ ସେ ମୁକ୍ତ-ପାଇ ମନ୍ଦିରକୁ ପ୍ରବେଶ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହିଠାରେ ତାକୁ ବିରୁଦ୍ଧ ଦରବାରୁ ହେଉ, ବାହିକାକୁ ଦେଉ, ସୁଣି ଗୁଡ଼ୁଘାଣ୍ଡମରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା, ସୁଣି ସଂସାର ଧର୍ମ କରିବା ନା ଅମତ୍ୟର ସୁଖଲଭ ପାଇଁ ଏ ସବୁ ଚିନ୍ତାକଳ ପାଇଁ ଗୁଣିକ ? ଏହି ଭାବ ପାଇଁ ଏହି ସବୁ ସଂସାର ଚିତ୍ର । ଏ ତାହାର ପରୀକ୍ଷା—ମାନସିକ ପରୀକ୍ଷା । ମନ୍ଦିର ଗାନ୍ଧରେ ଏହି ସବୁ ପ୍ରସ୍ତୋତନ, ଏହି ସବୁ ଯୌନଚିତ୍ର ସାଧକର ମନ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ପାଇଁ କୌଣସି, ସନ୍ଦାନ । ସାଧକ ମନ୍ଦିରର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟାଂଶ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯେତେବେଳେ ନିରୁଦ୍ଧ ପାଏ, ସେହିଠାରୁ ଗଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦେବତା ହେଉଛି, ସେଠାରେ ସେ ଦେଖେ କଣ ? ସେ ଦେଖେ ସବୁ ଆକାର । ଆଲୁଅ ନାହିଁ । କେବଳ ପ୍ରତିତ ଭାବରେ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱୀପ ଦେବତା ପାଖରେ ଜଳୁଅଛି । ଏହିଠାରେ ଉକ୍ତ ସାଧକ ଆତ୍ମାର, ଆପଣାର ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ପଶିବାର

ଚିନ୍ତା କରବାଚ, ନିବନ୍ଧ ଦେବାର ସୁଯୋଗ ପାଏ । ଏହଠାରେ ସେ ଅବସ୍ଥାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତେ । ଏହଠାରେ ସେ ସବୁ ଭୁଲିଯାଏ । ଏହଠାରେ ମୁକ୍ତିପାଏ । ଏହାହିଁ ମନ୍ଦର ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଲିଖିତ ଗୋଟିଏ ଅନୁପମ ବ୍ୟାଖ୍ୟା । ମନ୍ଦର ଦର୍ଶନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ବାଧୀନତା ସ୍ବପ୍ନାବଳୀ ପଥପ୍ରମୁଖକାରୀ ଦୃଷ୍ଟି ନୁହେଁ, କିମ୍ବା ସେ ଭଲ ଗୋଟିଏ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ତରଳତା ସମ୍ପ୍ରଦାୟୀ ନୁହେଁ । ପ୍ରକୃତ ମନ୍ଦର ଦର୍ଶନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ମୁମୁକ୍ଷୁ ଏବଂ ମୁମୁକ୍ଷୁ ତାହାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଯାହାର ଅନ୍ୟ କାସନାମାନ ସ୍ବପ୍ନାବଳୀ କେବଳ ରହିଛି ବିଶ୍ବରେ ମହାଶକ୍ତି ସହଜରେ ଚିହ୍ନିତ ହେବା ।

ଅତଏବ ଏହି ଅଶ୍ଳୀଳ ଚିନ୍ତା ପ୍ରକୃତ ମୁମୁକ୍ଷୁ ବୋଲି ଉପାଧି ଦାନ କରାଯିବ ପକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ଶେଷ କଟିନ ପରୀକ୍ଷା । ଏହାହିଁ ମନ୍ଦର ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଅଶ୍ଳୀଳ ଚିନ୍ତା ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ।

ଅଥ ଗୋଟିଏ କଥା । ଅଶ୍ଳୀଳତା କେଉଁଠି ? ଅଶ୍ଳୀଳତା ବହୁଳ ସ୍ଥଳରେ ନା ଅଶ୍ଳୀଳତା ଅମ୍ଭ ମନରେ ? ବହୁଳ ବହୁଳ ସ୍ଥଳରେ ଅଶ୍ଳୀଳତା ଅମ୍ଭ ମନରେ । ଏହା Subjective ବା ଅପେକ୍ଷା ମନଭିତରେ । ମନଭିତରେ ଅମ୍ଭେ ଏହି ଅଶ୍ଳୀଳତା ରଖିଛୁ । ସେଥିପାଇଁ ତାହା ଅମ୍ଭ ବାହାର ଜଗତରେ ଅମ୍ଭ ଆଖି ଗୁରୁଆଡ଼େ ପ୍ରତିପକ୍ଷ ହେଉଥିବା ଦେଖିବା । ଆମ୍ଭଙ୍କ ତ ଜଗତ ଭଲ । ଏବଂ ଆମ୍ଭ ତାହାକୁ ଏହଠାରେ ଅନୁଭବ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମନ୍ଦର ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଯେଉଁସବୁ ଅଶ୍ଳୀଳ ଚିନ୍ତା ଅଛି, ତାହା ଗୋଟିଏ ମହାପ୍ରାଣ ପ୍ରାଣୀ ଯୋଗୁଁ ବୋଲି କେତେକଙ୍କର ମତ । ଏ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କ ବିଶ୍ବବ୍ୟାପୀତା ଅଧ୍ୟାପକ ଅପେକ୍ଷା ଶେଷ ଭାବରେ ଅଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି । ଶାନ୍ତି ନିକେତନର ବଳାଶିଳାଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣି ନିଜର କୋଷ ଏ ବିଷୟରେ ‘ପ୍ରକୃତ ଭାବ’ରେ ଏବଂ ‘ପ୍ରକାଶ’ରେ ଅଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି । ଏସବୁ ଯେ ଶିଳ୍ପର ଗୋଟିଏ ଭାଗ ତାହା ନିଶ୍ଚିତ । ତାହା ଛଡ଼ା ତତ୍ତ୍ବରେ ଏପରି ଅନେକ କଥା ଆସ, ଯାହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅର୍ଥ ବୁଝିବା ସାଧାରଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କଟିନ ।

ଅନେକ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ କହ୍ନୁସ୍ବକାଳରେ ଅନେକ ଦେଶରେ
କିଞ୍ଚି ଯୋନିର ଶୋଭାପାତ୍ରା ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା ।

[୪]

ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ବଜିମୋହନ ସେନାପତି ଏହି ଏକ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଭିଦର-
ଯୌନତ୍ବ (ଯୌନ ସମ୍ବନ୍ଧ) ପ୍ରବନ୍ଧରେ (ସହକାର, ୨ଭାଗ, ୫ଷ୍ଠ
ଫାଖ୍ୟା, ଅଗ୍ଷ୍ଟିନ ୧୩୦) ଲେଖିଅଛନ୍ତି, “ଯେଉଁ ବିଷୟର ଅଲୋ-
ଚନା କରିବାକୁ ପ୍ରକୃତ ହେଉଅଛି, ସେହି ବିଷୟର ନାମୋଚ୍ଚାରଣ
ଅନେକକର କର୍ତ୍ତୃତ୍ବ ହୋଇପାରେ । ସୁତରାଂ ପ୍ରଥମରୁ କୈପ୍ରେୟତ
ସ୍ବରୂପ ପଦେ ଅପେକ୍ଷା କହିବା ଦରକାର । ଯାହା ସତ୍ୟ ତାହା ଗୋପନ
କରିବା ସୁନୀତ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ତାହାର ପ୍ରକାଶ କରିବା ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ନୁହେଁ ।
ପ୍ରକୃତକୁ, ସତ୍ୟକୁ, ବାସ୍ତବକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଲଜ୍ଜାକରେ ଡେଇଁକରି
ତାହାକୁ ବସବର ଲଗୁଇ ରଖି ରଖି ବାସ୍ତବକୁ, ସତ୍ୟକୁ ସ୍ପଷ୍ଟକରି
ଜାଣିବାର ଉପାୟ ଏବଂ ମାନିବାର ଉପାୟ ନିଜ ହାତରେ ସେ
ନଷ୍ଟ କରିଅଛି । ସତ୍ୟ ଯଦି ଅଶ୍ଳୀଳ ହୋଇପାରେ ବିଜ୍ଞାନ ଯଦି
ଅଶ୍ଳୀଳ ହୋଇପାରେ ତାହେଲେ ଯୌନ ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ
ଅଶ୍ଳୀଳ । କିନ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନ ସତ୍ୟରେ ଶ୍ଳୀଳ ଓ ଅଶ୍ଳୀଳ କଥା ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧା
ଉପାରେ ନାହିଁ । ବିଜ୍ଞାନର କାର୍ଯ୍ୟ ସତ୍ୟର ଅନୁସନ୍ଧାନ, ଯାହା
ଲାଗି ରହିଅଛି ତାହାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା । ଯାହା ସତ୍ୟ ତାହା ସ୍ବଦତ୍ତ ।
ଯୌନତା ଯେ ସତ୍ୟ ଏବଂ ପୂର୍ବ ସତ୍ୟ ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ମୁହଁରେ
ନିକହୁତେଲ ମଧ୍ୟ ମନେ ମନେ ବୁଝନ୍ତି । ବାସ୍ତବକୁ ଗୋପନ କରିବା-
ଦ୍ବାରା ଯଦି ତହିଁରୁ ପରିହାଣ ମିଳନ୍ତା ତାହେଲେ ଦୁନିଆର
ଅନେକ ଗୋଳିମାଳ ଅତି ସହଜରେ ମିଛ ମାଛ ହୋଇ ଯାଇପାରନ୍ତା ।
ଜୀବ ବିଜ୍ଞାନରେ ଦେଖାଯାଏ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ
ଯୌନ ପ୍ରେରଣାର ଅର୍ଥାନ । ଯୌନ ଶିକ୍ଷାର ଅଭାବ ଦ୍ବାରା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ

ତଥା ଜାତିଗତ ଅପକର୍ଷ ଯେ ସବୁଅଛି ତାହା ଅସ୍ତ୍ରୀକାର କରହେବ-
 ନାହିଁ । ଜୀବନର ମୂଳରେ ଯୌନତା; ଯୌନ ସମ୍ବନ୍ଧ ବ୍ୟାଜୀତ ନୁହେଁ
 ଜୀବନ ସୃଷ୍ଟିହୋଇ ପାରେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏପରି ଗୁରୁତମ ବିଷୟ ଘେନି
 ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଅନୁମୋଦନ ଏତେ ଉଦାସୀନ କାହିଁକି ?
 ଏ ବିଷୟରେ କଥାବାଣୀ କରବା ମଧ୍ୟ ଅନୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
 ଅଧିକାଂଶଙ୍କ ମତରେ ଅପରାଧ, କାଗଜ କଲମରେ ଲେଖିବା ତ
 ବହୁତ ଦୂରର କଥା ! ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଦିଅନ୍ତୁ, ଜଣେ
 ସାହିତ୍ୟିକ ଅଧ୍ୟାପକ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ଭିଦ ରାଜ୍ୟରେ ଯୌନତା ବିଷୟକୁ
 ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଗଣ୍ଡିଏ ମାସିକ ପତ୍ରରେ ଛପା ହେବା ଅନୁମୋଦନ
 କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କାରଣ ଏହି ଯେ ତାହା ପାଠକଲୋ-
 କ ଶ୍ରମମାନଙ୍କର ମୋଟ ଗରାପ ଓ ମନ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇଉଠିବ । ଅଥଚ
 କଲେଜରେ ଯେଉଁ ଶୁଦ୍ଧମାନେ ବୋଟାନି ବା ଉଦ୍ଭିଦ ବିଦ୍ୟା
 ଅଧ୍ୟୟନ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଭିଦର ଯୌନତା ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା
 ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ଉକ୍ତ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଉଦ୍ଭିଦ ରାଜ୍ୟର ଯୌନତା ସହିତ
 ପ୍ରାଣୀ ରାଜ୍ୟର ଯୌନତାର କିପରି ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଏତକ ମାତ୍ର ଆଲୋ-
 ଚନା କରାଯାଇଥିଲା । କାରଣ ବିଜ୍ଞାନ ମତରେ ଯୌନତାର ମୂଳତତ୍ତ୍ୱ
 ଦୁଇ ରାଜ୍ୟରେ ସମାନ । ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଲୋକମାନଙ୍କର
 ଅନାସ୍ଥାତ କେତେଟା କାରଣ ଅନୁମୋଦନ ଏଠାରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
 କରୁଅଛି । ପ୍ରଥମ—ବିଜ୍ଞାନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରତି, ଅନେକ ଶିକ୍ଷିତ
 ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ସ୍ୱାଭାବଗତ ସହାନୁଭୂତିର ଅଭାବ
 ଦେଖାଯାଏ; ଦୈନିକିକ ବିଶ୍ଳେଷଣର କୌଣସି ଅବଶ୍ୟକତା ଅଛି
 ବୋଲି ସେମାନେ ମନେ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କୌତୁହଳ ପ୍ରିୟ ନ ଥିବାରୁ
 ସେମାନେ ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ନାହିଁ ।
 କାରଣ ଯେଉଁ ଅଭ୍ୟୁଦୟୀ ଜୀବନ ସ୍ରୋତ ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଗୁଳିତ

ସେ ବିଷୟରେ ସେମାନେ କିଛି ଜାଣିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ; କାରଣ ବିଜ୍ଞାନ ଦ୍ଵାରା ଯେ ଜୀବନ ନିୟମିତ ହୁଏ ତାହା ସେମାନେ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ଦୃଢ଼ତା—ଅନେକଙ୍କ ମତରେ କବି ବର୍ଣ୍ଣିତ ସ୍ଵର୍ଗରାଜ୍ୟର ମହା ରହସ୍ୟମୟ ଗ୍ରେମକୁ ପଦାକୁ ଓଟାଇ ଅଛି ତାହାର ରହସ୍ୟ ଖୋଲିତାଡ଼ କରିବା ବଡ଼ ଅସୁବିଧା କଥା, ଗ୍ରେମ ରାଜ୍ୟରେ ବିଜ୍ଞାନ ଗୋଡ଼ ପକାଇଲେ ସେଟା ତାର ଅନୁଧିକାର ପ୍ରବେଶ । ଆଉ ଏଥିରେ ଲଭିବା କଣ ସୁଖ ବା କଣ । ଦୃଢ଼ତା—ଅନ୍ୟାନ୍ୟଙ୍କ ମତରେ ଯୌନତା ବିଷୟଟା ବଡ଼ ଅଶ୍ଳୀଳ; ଏ ବିଷୟ ଆଲୋଚନା କରିବା ନିତାନ୍ତ ନିର୍ଲକ୍ଷ୍ମତା, ଅସଫଳତା, ଏମନ୍ତକ ପାପ ।

ଅନେକ କହନ୍ତି ବିଜ୍ଞାନ ମାହାଯ୍ୟରେ ଯୌନତା ବିଷୟକୁ ଜ୍ଞାନଦ୍ଵାରା ମନର ବିକାର ଉପଶ୍ରିତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଏକଥା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଦରଂ ବିଜ୍ଞାନର ଅଭାବରୁ ଅଜ୍ଞତା ଦ୍ଵାରା ନ ଜାଣିବା ଦ୍ଵାରା ମନରେ ବିକାର ଉପଶ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଜୀବନର ଗତି ସ୍ଵନିୟମିତ କରିବାରେ ଭ୍ରମ ଘଟିଥାଏ । ଉଦ୍ଭିଦବିଜ୍ଞାନ ଓ ଜୀବବିଜ୍ଞାନ ପଠକଲେ ମଧ୍ୟ ଯୌନତା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରଧାନ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଜଣାଯାଏ ଏବଂ ମନରେ କୌତୁହଳ ନିବୃତ୍ତ ହୁଏ । ଜାଣିବା ଦ୍ଵାରା ଯେ ପାପ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧିକ ପ୍ରଲେଭନ ହେବ ଏହା କି ଠିକ୍ ଯୁକ୍ତି ? ଜୀବରାଜ୍ୟର ଫିମ ବିକାଶ ମାର୍ଗରେ ଓ ଉଚ୍ଚତ ଦିଗରେ ଯୌନ ସମ୍ବନ୍ଧ ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣରୁ ଉତ୍ପାଦ୍ଧ । ଯୌନ ସମ୍ବନ୍ଧ ଗ୍ରହଣ ହୋଇ ଜୀବରାଜ୍ୟ ଲେ ନ ପାରେ । ଜୀବନର ଗତି ଏବଂ ଜୀବରାଜ୍ୟର ଛିଡ଼ି ଯୌନତା ଉପରେ ନିର୍ଭରକରେ । କି ଜୀବରାଜ୍ୟରେ କି ଉଦ୍ଭିଦ ରାଜ୍ୟରେ ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମରେ ହୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ବଢ଼ିବା ନିମନ୍ତେ (ଅର୍ଥାତ୍ ବିଲୁପ୍ତ ନ ହେବା ନିମନ୍ତେ) ଯୌନ ମିଳନ ଅବଶ୍ୟକ; ସୁତରାଂ ଗୁରୁତ୍ଵ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବିଷୟଟିକୁ କେବେହେଁ କୁରୁତ୍ ନୁହେଁ କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ ।

ଆମ୍ଭେମାନେ ପ୍ରଥମେ ଉଦ୍ଭିଦଗନ୍ଧରୁ ଯୌନ ସମ୍ବନ୍ଧର ଆଲୋଚନା କରିବୁ । କୌଣସି ଗଛର ଜୀବନ ଚୁଡ଼ାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟବସାନ୍ତ କଲେ ସଦୃଶ ଯାଏ ଯେ ପୁଲ୍ ଓ ବାଜ ଉଦ୍ଭିଦନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଶୀଘ୍ର ହେଉ ବା ବିଳମ୍ବରେ ହେଉ ଗଛ ତାହାର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ବ୍ୟୟ-କରେ । ଆମ୍ଭେମାନେ ଲାଣ୍ଡ ଯେ ମଞ୍ଜି ବୁଣା ହେଲେ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ନୁଆ-ଗଛ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ସୁତରାଂ ମଞ୍ଜିଉତ୍ପାଦନ କରିବା ଦ୍ଵାରା ଗଛ ସନ୍ତାନ ବା ନୁଆଗଛ ଉତ୍ପାଦନ କରେ । ମଞ୍ଜିରୁ ଯେଉଁ ନୁଆଗଛ ଜନ୍ମେ, ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଧାନ ବିଷୟରେ ଠିକ୍ ଉତ୍ପାଦକ ବା ଜନ୍ମ ଦାତା ଗଛ ସଦୃଶ । ପୁଲଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମଞ୍ଜିହେବା ଏବଂ ନୁଆଗଛ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ସମସ୍ତ କ୍ରିୟାକୁ ପ୍ରଜନନ କୁହାଯାଏ । ଜୀବନର ବା ସଜୀବ ପଦାର୍ଥର କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଲକ୍ଷଣ ଅଛି; ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଅବଚ୍ଛିନ୍ନତା ବା ଚମିକତା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷଣ । ପ୍ରଜନନ କ୍ରିୟା ଦ୍ଵାରା ଜୀବନର ଏ ଅବଚ୍ଛିନ୍ନତା ବା ଚମିକତା ସରସିତ ହୁଏ, କାରଣ ପ୍ରଜନନ, ଫୁଟିବର୍ତ୍ତୀ ବଣ ସଦୃଶ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବଂଶକୁ ସୃଷ୍ଟି ରଖେ । ଏହାକୁ ବଂଶାନୁକ୍ରମ କୁହାଯାଏ । ଜୀବ ଓ ଉଦ୍ଭିଦର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜାତି, ବିଶେଷ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତିତ ନ ହୋଇ ବହୁ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚିରହି ପାରନ୍ତି କିମ୍ବା ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଳ୍ପ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଦ୍ଵାରା ସେମାନଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀସ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ଫଳ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରହେ, କେବେହେଁ ଭ୍ରାନ୍ତ ନାହିଁ ।

ଯୌନ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦ୍ଵାରା ଯେ ସାଧାରଣତଃ ଉଚ୍ଚ ଜୀବ ଓ ଉଦ୍ଭିଦ ମଧ୍ୟରେ, ପ୍ରଜନନ ବା ବଂଶବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ ଏହା ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ଏହି ଉପାୟ ଦ୍ଵାରା ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଜୀବ ବା ଉଦ୍ଭିଦ ଗର୍ଭରେ ହେବା ଫୁଟିରୁ ଦୁଇଗୋଟି ମୌଳିକ ଜୈବ ପଦାର୍ଥର ସଂଯୋଗ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରଜନନ ନିମନ୍ତେ ଏହି ଦୁଇପ୍ରକାର

ମୌଳିକ ଲୈଙ୍ଗ ପଦାର୍ଥ ସାଧାରଣତଃ ସମଜାତୀୟ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭତାରେ ଭିନ୍ନ-
ପ୍ରାଣୀ ବା ଉଦ୍ଭିଦ ଦ୍ଵାରା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ; ଏହି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭତା
ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରାଣୀ ବା ଉଦ୍ଭିଦକୁ ଅକାର ଗଠନ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ଭେଦରେ
ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ କୁହାଯାଏ ।

ଗୋଟିଏ ପୁଲ୍ଲ ପର୍ବଣୀ ତଳେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ଗଛର ଜନ-
ନେନ୍ଦ୍ରିୟ ବ୍ରହ୍ମ ପୁଲ୍ଲ ମଧ୍ୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଛି । ଜୀବଜନ୍ତୁ ସହିତ
ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ହେତୁ ଏହି ଦୁଇ ଅଙ୍ଗକୁ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ନାମ ଦିଆ-
ଯାଇଥାଏ ।

ପୌନ ହେଉଣା ଜୀବନର ମୂଳଦୁଆ; ଏହା ଜୀବତ୍ଵ ସହିତ
ଓତ ପ୍ରୋତ (ଦୃଢ଼) ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ । ମନୁଷ୍ୟ ହେଉ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଜୀବ ହେଉ ବା ଉଦ୍ଭିଦ ହେଉ, ପୌନ ସମ୍ବନ୍ଧ ଏବଂ ପୌନ
କ୍ରମାର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ — ପ୍ରଜନନ ବା ବଂଶ ବୃଦ୍ଧି ।”

ପୌନ ହୁଅ ନୃଷ୍ଟି ବିକାଶ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଚକ୍ରତଦ୍ଵାର ମହତ୍ତ୍ଵ
ହେଉଣା । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କର ସହଯୋଗିତା ଦ୍ଵାରା ପ୍ରଜନନ ଯିଏ
ସମ୍ପାଦିତ ହୁଏ — ଏହା ଅତି ପବିତ୍ର, ଧର୍ମର କାର୍ଯ୍ୟ; ସେଥି
ନିମିତ୍ତ ବିବାହ ଦ୍ଵାରା ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ମିଳନ ଧର୍ମର ଅଙ୍ଗରୂପେ ପରିଗ-
ଣିତ ଓ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ । ଧର୍ମର ଅନୁଚିତ ହେବାଦ୍ଵାରା ସ୍ତ୍ରୀ
ପୁରୁଷଙ୍କ ମିଳନକୁ ଅତି ପବିତ୍ର ଗ୍ରାନ୍ତ ଦିଆଯାଇଅଛି । ଧର୍ମ ସହିତ
ପୌନମିଳନର ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦର୍ଶାଇବା ପାଇଁ ମନ୍ଦିର ଗାନ୍ଧାର
ଦେବତାଙ୍କବାସସ୍ଥାନରେ ମାନବୀୟ ଯୁଗଳ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇ-
ଅଛି । ଏହାଦ୍ଵାରା ସଫଳ ଅସେ, ବିଭବତା ଅସେ ନାହିଁ । ଧର୍ମଭାବ
ନ ଥିଲେ ସାମାଜିକ ବିଧର୍ମ୍ୟତାର ସମ୍ଭାବନା ଏବଂ ମାନସିକ ଅବିଳତା
ଓ ବିକାର ଦ୍ଵାରା ପଥେଚ୍ଛାଗୁରୁତାର ଓ ବ୍ୟଭିଚାରଗୁରୁତାର ସମ୍ଭାବନା

ଅଧିକ । ସୁତରାଂ ମନୁଷ୍ୟର ପଣ୍ଡା ହିଁକୁଳକୁ ଧର୍ମ ଓ ଦେବ ଭାବପଲ୍ଲୀ
କରି ଅତି ସ୍ଥାଣ୍ଡିକାର ମାତ୍ର । ଲାଭକର କରବାର ଏବଂ ସମତ ଓ ସୁନି-
ୟମିତ କରବାର ହିଁସ୍ୱାସ କରଯାଇଅଛି । ମାନବତ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ ଦେ-
ବତ୍ୱ କେତେ ଦୂର ପରିଷ୍କୃତ ହୋଇପାରେ ତାହା ଏଥିରେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ।

ଭାରତର ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କର ଜୀବନର ଗୁରୁଗୋଟି ଉଦ୍ଦେ-
ଶ୍ୟ ହିଁର କରି ଅଛନ୍ତି । ତାହା ଯଥାକ୍ରମେ ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ,
ମୋକ୍ଷ—ଏହାକୁ ଚତୁର୍ବର୍ଗ କହନ୍ତି । ସମ୍ପାଦକ ଜୀବନରେ
ମୋକ୍ଷର ହିଁସ୍ୱାଜନୀୟତା ନାହିଁ — ଅଛି ଅର୍ଥ ଓ କାମର । ଏହି
ଦିଗ୍ଗଞ୍ଚ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମ ଉପରେ ହିଁକର୍ଷିତ । ମାନବଜୀବନର ସୁଖ ନିବାହ
ନିମିତ୍ତ ପ୍ରାଚୀନ ଆର୍ଯ୍ୟ ରହିମାନେ ଏହି ଚତୁର୍ବର୍ଗ ବିଷୟରେ
ଶାସ୍ତ୍ରମାନ ପ୍ରଣୟନ କରିଅଛନ୍ତି । ମାନବ ଜୀବନର ଯାହା କରଣୀୟ
ଓ ଯାହା ବର୍ଜନୀୟ ତାହା ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ କଥିତ । ଧର୍ମନୁମୋଦିତ
ଅର୍ଥ ଓ କାମ ସ୍ୱାହୀୟ ଅନ୍ୟଥା ତ୍ୟାଜ୍ୟ । ପ୍ରାଚୀନ ଆର୍ଯ୍ୟ ପଶୁ-
ଜୀବନରୁ ମାନବକୁ ଦେବତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଉପାୟମାନ
ସଂବିଧାନ କରିଅଛନ୍ତି । ଦେବତ୍ୱ ଅର୍ଥ ଦୁଃଖସ୍ଥାନ ସୁଖ ପ୍ରାପ୍ତି । ସୃଷ୍ଟି
ହିଁକ୍ରିୟାରେ ପ୍ରଜନନ ବଧୂ ଅଙ୍ଗବ ପ୍ରଧାନ । ସପତ ସୁଖମୟ ଗୃହସ୍ଥ
ଜୀବନ ଜାପନ ନିମିତ୍ତ କାମ ଶାସ୍ତ୍ରମାନ ହିଁତ ହୋଇଅଛି । ପୁରୁଷ
ଓ ନାରୀମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଭେଦରୁ ପ୍ରକାର ଭେଦ ଗୃହୀତ ଏବଂ ସେହି
ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କର କାମ ଚରିତାର୍ଥ ନିମିତ୍ତ ଏବଂ ତଥା ବ୍ୟଭିଚାରତା
ନିବାରଣାର୍ଥ ବିଧାନମାନ ଚକ୍ର କାମଶାସ୍ତ୍ରାଦିରେ ଅଛି ଯଥା—
ନିଶ-ଦନ୍ତ-କ୍ଷତ, ରୁମ୍ଭନ, ଅଲିଙ୍ଗନ ଓ ବନ୍ଧନ । ଏହି ପ୍ରତ୍ୟେ-
କର ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାର ଭେଦ ଅଛି । ରମଣୀୟତାରେ ତ୍ରେଷ୍ଠି ବନ୍ଧରବିଧାନ
କାମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି । ଏହି ଶାସ୍ତ୍ର ପୂର୍ବେ ଉଚ୍ଚ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବ୍ରହ୍ମ-

ଶୁଦ୍ଧମାନେ ପଠ କରୁଥିଲେ । ଅଷ୍ଟର୍ଥ ହେବାକୁ ହୁଏ କୁମାର-
 ମାନେ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଥିଲେ । ଏହା ବାସ୍ତବ୍ୟମାନ
 କାମସୂତ୍ରରେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ କହିଅଛନ୍ତି ଯଥା (୧) “ପ୍ରାଗ୍‌ଯୌବନାତ୍
 ସ୍ତ୍ରୀ” ଓ (୨) “ପ୍ରତ୍ୟ ପତିଗୃହେ ପଞ୍ଚରତ୍ନପ୍ରାୟାତ୍” । ଦ୍ଵିତୀୟ ସୂତ୍ରରୁ
 ଜଣାଯାଏ ବିବାହତା ପତର ଅନୁମତ ହମେ ପତର ରୂପରେ କାମ-
 ସୂତ୍ର ପାଠ କରିବା ଏବଂ ପ୍ରଥମ ସୂତ୍ରରେ ଯୌବନ ପ୍ରାପ୍ତି ପୂର୍ବରୁ
 ବାଳିକା ଏ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କରେ । ଅଜିକାଲି ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତର
 ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଙ୍ଗେ ଏହା ଆଦରଣୀୟ ହେଉନାହିଁ କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବ ଯେ
 ଆଦରଣୀୟ ହେଉଥିଲା ତାହା କଣ ଦୃବଯୁଗର ଅନୁକୃତତା ପ୍ରକାଶ
 କରେ ? ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ମତରେ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସତ୍ୟତା ଅବିଳ ମନୋ-
 ବୃତ୍ତି ଯୁକ୍ତ । ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ଏହି ଉକ୍ତି ଯେକାଳର ମୈତ୍ରନଙ୍କ ଉକ୍ତି
 ଦ୍ଵାରା ସମର୍ଥିତ । ବାସ୍ତବ୍ୟମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟରେ ଅମ୍ବେମାନେ ଅନେକ କାମ-
 ସୂତ୍ରକାରଙ୍କ ନାମ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଁ ଯଥା—ଗୋନର୍ଦ୍ଦୀୟ, ଘୋଷକ
 ମୁଖ, ପାଞ୍ଚାଳ ଇତ୍ୟାଦି । ବାସ୍ତବ୍ୟମାନଙ୍କ ସମୟ ଯଦି ଅମ୍ବେମାନେ ଟାବ୍
 କମ୍ପରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୨ୟ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରୁ ତେବେ ଅମ୍ବେମାନେ କହିବୁ ଯେ ଏ
 ଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରମୁଖ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୫୫ ଋଥ ବା ୫ମ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଭାରତୀୟଦ୍ଵାରା ଅନୁଶୀଳିତ
 ହୋଇ ଆସୁଅଛି । ପରେ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ମହାଧାନ ଶାଶ୍ଵତଗୀତ
 ଉପାଗାରୁରର ବଜ୍ରଧାନ ପ୍ରସୂତ ସହଜ ଯାନର ପ୍ରସାର କାଳରେ—
 ପ୍ରାୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ୫ମ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତର
 ବହୁଳ ପ୍ରସାର ହେଉଥିବା ଯୁଗନିକ ଦେବତାଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିର ଗଠନ ହେବା
 ସମ୍ପର୍କିତ ହେଲା ଅର୍ଥାତ୍ ୨୪ ବର୍ଷର ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ନିର୍ମିତ ହେବାରେ
 ପ୍ରସାର ଲାଭଲା । ଏହି ସହଜଧାନ ଧର୍ମବଲମ୍ବୀ ଇନ୍ଦ୍ରଭୂତ ଓ ଅନଙ୍ଗ
 ବଜ୍ରଦି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନ ଦେବତାରୂପେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟରେ
 ନମସ୍କାର କରିଅଛନ୍ତି । ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ଓଡ଼ିଶାର ପଞ୍ଚସଖା ବଳରାମ

ଜଗନ୍ନାଥ ଆଦି ଓ ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ ବୈଷ୍ଣବ କବିମାନେ ଜଗନ୍ନାଥକୁ ବୌଦ୍ଧ ମୂର୍ତ୍ତି ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି । ଅମ୍ଭମାନଙ୍କର ଉପର କଥିତ ବାକ୍ୟ ବାଳୀରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ ଯେ ସହଜପାନର ପ୍ରଭାବରୁ ଉକ୍ତ ଅଶ୍ଳୀଳ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଯାହା କି ଦେବାଳୟମାନଙ୍କ ଗାନ୍ଧରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି ତାହା ସହଜପାନ ପୁନେଇ ଦେବତାଙ୍କ ରୂପ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ । ପୁନଶ୍ଚ ସନାତନମାନଙ୍କର ମତ ଯେ ଦେବ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଦେବତା ଦର୍ଶନ ଓ ଉପାସନାରେ ମୋକ୍ଷର ଉପ-ଯୋଗିତା ଅଛି । ହୃଦୟ କାମରୂପ ହେଲେ - ଅହଙ୍କାର ପୁଣ୍ୟ ହେଲେ ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଯାଇ ଲୋକ ଆତ୍ମ ସମର୍ପଣ କରେ ଓ ମୁକ୍ତିର ପଥରେ ପଥକ ହୁଏ । କାମର କଥା ବାହାରର ବିଷୟ । ବାହାର ବିଷୟରେ ଆଶକ୍ତି ରହିଲେ ଭିତର କଥା ଲଭ କରବା ବିଫଳ ।

ଆଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଅଶ୍ୱିନୀବିହାର ମହାନ୍ତି (ଶ୍ୟାମବାହାଦୁର) ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣିର ମୁଖବନ୍ଧରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି :— ‘ଅଜ୍ଞ କାମଶାସ୍ତ୍ର ଉପେକ୍ଷିତ; କାରଣ ତଦ୍ୱାରା ସମାଜରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ଓ ବ୍ୟତିରୀକ୍ତତାର ଆଶଙ୍କା ଲୋକେ କରନ୍ତି । କାମସୂତ୍ର ପ୍ରଣେତା କିଞ୍ଚିତ୍ତତ୍ତ୍ୱ ମହାପ୍ରାଣ ବାସ୍ତବ୍ୟମାନ ଜଗତର ସୁପ୍ରଜନନ ତଥା ପ୍ରକୃତ ମାନବ ଜୀବନର ସଂସ୍କୃତି ନିମିତ୍ତ କରୁଣେକ ହୃଦୟରେ ଯେ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖିଅଛନ୍ତି, ତାହା ପାଠ କଲେ ଜଣାଯାଏ ତାହା କାମୁକ ନିମିତ୍ତ ପାଶବ ଚୂଡ଼ର ଚରିତାର୍ଥତା ନିମିତ୍ତ ଲିଖିତ ହୋଇନାହିଁ:—ତାହା ଜଗତର ମଙ୍ଗଳ ନିମିତ୍ତ । ମାନବ ଜୀବନର ସୁଖ ପର୍ଯ୍ୟାଲେଚନା ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଆର୍ଥ୍ୟ ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ, ମୋକ୍ଷରୁ ଚତୁର୍ବର୍ଗ ବା ଜୀବନର ଅପରିତ୍ୟକ୍ତ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଚତୁଷ୍ଟୟ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଇ, ସେହି ଆର୍ଥ୍ୟ କାମର ଉପଯୋଗିତା ଉପଲବ୍ଧ କରାଯାଇ ଏବଂ ତାହାର ବିଚାର

ବିଶେଷରେ ପ୍ରକୃତ ହୋଇଥିଲା । ପାବଜନିକ ମଙ୍ଗଳାଧୀନ ପର-
 ମ୍ପଣ ସେହି ଅର୍ଥମାନବ ପ୍ରକୃତର ଦୈବୀ ଶକ୍ତିକୁ ଏକାବେଳେ
 ତପେଷା କରି ପାରି ନ ଥିଲା । ଏତଦ୍ୱାର୍ତ୍ତରେ ମହାକବି କାଳିଦାସଙ୍କ-
 ଠାରୁ ଶ୍ରୀହର୍ଷଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କବିମାନେ ପ୍ରକୃତର ଛଳ ବିଶେଷରେ ତାମ-
 ଶାସ୍ତ୍ରାନ୍ୟାୟୀ ଦାକ୍ଷ୍ୟମାନ ଯୋଜନା କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହି ଲୋକ
 ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଏବଂ ଅତରଣୀ ଦୋଷାବହ ନୁହେଁ ବରଂ
 ଶ୍ରେୟସ୍କର ।

ଶ୍ରୀ ବିନ୍ଦୁ ମ ଦେବବର୍ମା ଅଶ୍ୱୀଳ ବିଗ୍ରହ ବିଷୟକ ଗୋଟିଏ
 ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ‘ଈଦଦାଳୟର ବହିଭାଗ ପ୍ରକୃତିର ବୋଲି
 ସ୍ମୃତି ହେବା ନିମିତ୍ତ ତଦୁପରି ଅଶ୍ୱୀଳ ବିଗ୍ରହ ନିର୍ମିତ ।

